

Contributions of Kazım Nami Duru's to the Turkish Education and Analysis His Book 'Teacher's Professional Ethics'

İbrahim YÜKSEL¹

Abstract: As he was involved in the construction of a new nation-state during the founding of the Republican Era, Kazım Nami Duru considered teachers to be one of the most important elements in delivering the revolutions to the remotest corners of the country and ethically followed a positivist and secular course. In this study, using the document analysis methodology, firstly, based on Kazım Nami's opinions and comments about teaching professional ethics mentioned on his work –Teachers' Professional Ethics- are given and in this context. It is mentioned about Nami's teaching profession ethics, what are the principles of professional ethics that teachers are expected to follow when performing their profession

Keywords: Kazım Nami Duru, Morality, Teaching Profession's Ethics

Kazım Nami Duru'nun Türk Eğitimine Katkıları ve 'Muallimin Meslek Ahlakı' Adlı Eserinin İncelenmesi*

Özet: Cumhuriyet Döneminin kuruluş yıllarında yeni bir ulus devletin inşa edilmesi sürecinde görev aldığı için Kazım Nami Duru, öğretmenleri devrimlerin en ücra köşelere ulaştırılmasında önemli unsurlardan biri olarak görmüş ve ahlaki açıdan seküler ve pozitivist bir çizgi takip etmiştir. Doküman analizi yönteminin kullanıldığı bu araştırmada, öncelikle "Muallimin Meslek Ahlakı" adlı eserinden yola çıkılarak Kazım Nami'nin öğretmenlik meslek ahlakı ile ilgili görüşlerine ve yorumlarına yer verilmiştir. Bu bağlamda Nami'ye göre öğretmenlik meslek ahlakının ne olduğundan, öğretmenlerin mesleklerini icra ederken uymaları beklenen, istenen meslek ahlakı ilkelerinin neler olduğundan bahsedilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kazım Nami Duru, Ahlak, Öğretmenlik Meslek Ahlakı

1. GİRİŞ

Kişinin zihinsel, bedensel, duygusal, toplumsal yeteneklerinin, davranışlarının en uygun şekilde ya da istenilen doğrultuda geliştirilmesi, ona birtakım amaçlara dönük yeni yetenekler, davranışlar, bilgiler kazandırılması yolundaki çalışmaların tümüdür. Eğitim hayat boyu sürer, planlı ya da tesadüfi olabilir (Akyüz, 2016:2). Eğitim toplumdaki yeni kuşaklara değerleri ve ideolojisi

asılayarak onları siyasi düzene bağlı, uyumlu vatandaşlar haline getirme işlevine de sahiptir. Toplumsal ve kültürel değerlerin yanı sıra devletin dayandığı temel felsefe, ideoloji ve ilkelerin çeşitli ders ve etkinliklerle aktarılması görevi resmi olarak okullara ve dolayısıyla da öğretmenlere verilmiştir.

Eğitim, bireyin hem bireysel olarak yetiştirilmesinde hem de kültürün, bilgi birikiminin yeni kuşaklara aktarılmasında, bireylerin

¹ Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji, Anabilim Dalı

*Corresponding author (İletişim yazarı):
iyukse156@hotmail.com

* Bu makale Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Doktora öğrencisi İbrahim YÜKSEL tarafından hazırlanan "Meslek Ahlakı Tartışmalarına Öğretmenlik Mesleği Açısından Bir Bakış" adlı doktora tezinden türetilmiştir

Citation (Atıf): Yüksel, İ. (2018). Kazım Nami Duru'nun Türk Eğitimine Katkıları ve 'Muallimin Meslek Ahlakı' Adlı Eserinin İncelenmesi, Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2 (2): 130-141

toplumsallaştırılmasında son derece önemli bir role sahiptir. Eğitim, tanımı itibariyle insanı doğumdan ölüme kadar etkileyen ve onu belli bir şekle sokmaya çalışan bir süreçtir. Etik ise insanın “Ne yapmalıyım?”, “Nasıl yaşamalıyım?” sorularına vermeye çalıştığı yanıtlardır. Bu açıdan eğitim ve etik arasında zorunlu bir ilişki vardır. Eğitimsiz bir yaşam ne kadar anlamsız ise etik olmadan yapılan eğitim de bir o kadar amaçsız kalacaktır. Çünkü eğitimle öğrencilere sadece bilgi verilmesi değil, bilgiyle beraber etik çerçevede olumlu davranış kalıplarının kazandırılması da hedeflenmektedir (Karataş, 2013:305). Eğitimin içeriğinin ve müfredatın belirlenmesinde değerler, inançlar vs. etkili olduğu için etik, doğal olarak eğitimle kaçınılmaz bir ilişkiye girmektedir.

Meslek ahlâkı, bir mesleğin mensuplarının uyması gereken ahlâkî ilkelerle işaret etmektedir. Meslek ahlâkı, belirli bir meslek grubunun meslek üyelerine emreden, onları belli kurallara uygun davranmaya zorlayan, kişisel eğilimlerini sınırlayan, yetersiz ve ilkesiz üyeleri meslekten dışlayan veya yaptırım uygulayan mesleki rekabeti düzenleyen ve hizmet ideallerini korumaya çalışan mesleki ilkeler bütünüdür. Çalışma ahlâkı veya işletmecilik ahlâkı, toplumların yapılarına göre bazı farklılıklar gösterebilir. Ancak meslek ahlâkı ilkeleri dünyanın, hemen hemen her yerinde aynıdır. Örneğin, doktorlar dünyanın her yerinde Hipokrat yemini ederek işe başlarlar (Arslan, 2001:188).

Gelişen teknolojiye rağmen öğretmen faktörünün eğitimde niteliği belirleyen en önemli faktör olmaya devam etmesi, öğretmenlerin belli davranış, ilke ve standartlara sahip olmalarının önemini ortaya koymaktadır. Bu ilkelerin yokluğu ise eğitimde niteliğin olumsuz yönde etkilenmesine neden olacaktır.

Toplumun kalkınması ve gelişmesi için beşeri unsur dediğimiz insana yatırım yapılması; Türk kültürüyle donanmış, cumhuriyetin felsefesi ve idealine uygun özelliklerle donatılması önem arz etmektedir. Bireyleri bu özelliklerle donatma ve onların ortak bir ülküye doğru yürümelerini sağlama görevi ise hiç şüphesiz eğitim kurumlarına düşmektedir. Eğitim kurumlarının en önemli unsurunun öğretmen olduğu tartışma götürmez bir gerçektir. Bu noktada öğretmenlerin mesleklerini yerine getirirken öğrenciyle, veliyle, okul yönetimi ve toplumla ilişkilerinde dikkat edeceği etik ilkelerin neler olacağı, görev ve sorumluluklarının nerede başlayıp nerede biteceği konuları gündeme gelmektedir.

2. CUMHURİYETİN KURULUŞ YILLARI VE TOPLUMSAL ORTAM

Cumhuriyet kurulduğunda Osmanlı İmparatorluğundan çok parlak bir miras devralınmamıştır. Her şeyden önce uzun yıllar süren savaşlar nedeniyle genç, eğitilmiş nüfusun büyük oranda şehit olduğunu ya da gazi olduğunu görmekteyiz. Kurtuluş Savaşı yıllarında Kayseri Lisesi gibi bazı liselerin mezun dahi veremeyerek bütün öğrencilerini şehit verdiği bilinmektedir.

Uzun savaşlar sonucu (Balkan Savaşları, I.Dünya Savaşı gibi) ülke harap olmuş, üç milyona yakın iyi eğitilmiş genç savaşlarda kaybedilmiş, ülkede öğretmen, doktor, eczacı, mühendis, yükseköğretimde sahip yetişmiş eleman yok denecek kadar azalmıştı. Mevcut nüfus ise sorunluydu ve hastalıklar da yaygındı. Dahası ülkenin ihtiyaçlarını karşılayabilecek esnaf ve sanatkârlar da yeterli değildi. Okul, hastane, fabrika, yol vb. ülkenin altyapısı savaşlar nedeniyle oldukça zarar görmüştü (Uluköse, 2008: 53). Bu olumsuz demografik yapı ve savaş koşullarının etkisi ve yeni savaşların her an başlama ihtimali Cumhuriyet rejiminin karşılaştığı zorlukları daha da artırmıştır.

3. CUMHURİYET DÖNEMİNDE EĞİTİM

Cumhuriyet döneminde eğitime ve eğitimcilere çok büyük önem verilmiş olup Gazi unvanıyla beraber Atatürk'e Başöğretmen unvanının da verilmesi bu önemi göstermesi açısından oldukça önemlidir. Başöğretmen Gazi Mustafa Kemal Atatürk, öğretmenlere büyük değer vermiş, onların yetiştireceği nesillerin ülkenin geleceğini şekillendireceğine işaret etmiştir. Atatürk, dünyanın en saygıdeğer unsurlarından biri olarak işaret ettiği öğretmenlerin, halkla iç içe olmalarını ve yetiştirecekleri öğrencilerin fikren, imlen ve bedenen üstün meziyette olacak şekilde eğitilmesinin gerekliliğini birçok yerde vurgulamıştır.

Cumhuriyet döneminin ilk yılları, yapısal değişikliklerin yoğun bir şekilde yapıldığı ve bu değişiklikleri ortaya koyabilecek entelektüellere yoğun bir şekilde ihtiyaç duyulan yıllardır. Kazım Nami Duru da fikirleri ile eğitim tarihimize yön veren aydınlardan biri olarak birçok yeniliğin mimarı olmuş önemli şahsiyetlerdendir (Temizyürek ve Dinçer, 2014:179).

Ülkemizde eğitim; modern, dinamik bir toplum yaratmak için başvurulmuş bir araç olmanın ötesinde politik, ekonomik ve kültürel bağımsızlığın da gereklerinden birisi olarak kabul edilmiştir. Eğitim bu amaçlarının yanında üst yapısal devrimlerin yerleştirilmesi ve kalıcı hale getirilmesinde ayrıca topluma yeni bir kimlik kazandırılmasında nevi şahsına münhasır bir öneme haiz olmuştur (Tülay, 2010:29). Devrimlerin halka ulaştırılmasında eğitime ve eğitimcilere çok önemli görevler yüklenmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren üzerinde Atatürk'ün de hassasiyetle durduğu bir modernleşme hamlesi halinde tasavvur edilmiştir. Cumhuriyet döneminde eğitimin başlıca amacı, her düzeydeki okullarda Cumhuriyet rejiminin gerektirdiği ve yeni Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu nesiller yetiştirmek, ülkeyi çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkarmak olmuştur. Toplumların yetişen nesillerini, ülkelerine bağlı, bilgili, becerikli, üretken kişiler olarak yetiştirebilmek için öğretmenlerin nicel ve nitel yeterliliği ile toplumsal saygınlıklarının yükseltilmesi de önemlidir. Bu nedenle Cumhuriyet döneminde öğretmen yetiştirmeye, öğretmenlerin niteliklerinin artırmaya yönelik çalışmalara imkânlar ölçüsünde gayret edilmiştir (Akyüz, 2016:331; Kalaycı, 2004:119).

Söz konusu olan dönem Tek Parti Dönemi olduğu için, yaygın görüş, devlet kontrolü altındaki öğretmenler kendileri için kurgulanan öncü rolü büyük oranda benimsemişler ve ona uygun davranmaya çalışmışlardır. Erken Cumhuriyetin siyasi iktidarlarının söylemsel düzeyde "halkçı", "köycü" ve "devletçi" olarak nitelenmesine karşın, devletin gerek idari gerekse ideolojik kültürel aygıtlarının ve olanaklarının oldukça sınırlı kaldığı görülmektedir (Özden, 2017: 8). Bu durum eğitim istatistikleri ve diğer çıktılarla da desteklenebilir.

3. CUMHURİYET DÖNEMİ EĞİTİM PARADİGMASININ KAYNAĞI OLARAK ATATÜRK VE ATATÜRK'ÜN EĞİTİME İLİŞKİN FİKİRLERİ

Atatürk; yeni bir ulus yaratmada, onları bir milli kimlik etrafında kenetlenmede eğitimin son derece önemli olduğunun farkındaydı. Bu nedenle eğitim-öğretim faaliyetlerine, öğretmenlik mesleğinin geliştirilmesine imkânlar ölçüsünde önem vermiştir.

Atatürk'ün eğitime verdiği önemi göstermesi açısından 1921 yılında yapılan Heyeti İlmîye (Milli

Eğitim Şurası) toplantısına cepheden gelerek katılması son derece anlamlıdır. Bu toplantıda acilen Milli bir Maarif Teşkilatının kurulmasının gerekli olduğu devletin en önemli görevinin halkı eğitmek, köylülerin eğitimi için köy öğretmenlerinin yetiştirilmesi karara bağlanmış bu kararlar zamanla imkânlar ölçüsünde uygulamaya çalışılmıştır (Çetin ve Gülseren, 2017).

Mustafa Kemal Atatürk, eğitimi bir "muasır medeniyet seviyesine" ulaşmada aracı olarak düzenlemek istemiş, eğitimin çağdaşlaşma sürecindeki önemini kavramış, cehaleti yenmenin gelişmenin ilk basamağı olduğuna inanmıştır. Atatürk'ün Türkiye'yi kurtarma hareketinin başlı başına bir bilimsel problemin çözümü aşamalarıyla benzerlik taşıdığını olduğunu Nutuk'ta görebiliriz (Şengör, 2017:112).

Atatürk, Kurtuluş Savaşı zaferinin ülkeyi bağımsız kılmaya ve güçlü kılmaya yetmeyeceğini bildiği için öğretmenlere, gerçek mücadelenin hedefini çağdaş uygarlık düzeyini yakalamak olarak gösteriyordu. Cumhuriyetin kurulduğu sıralarda Atatürk "Türk ordusu askeri mücadeleyi zaferle kazandı ama gerçek kurtuluş savaşı öğretmenlerle kazanılacaktır" (Akarsu, 2017:3) diyerek eğitime verdiği önemi, öğretmenlere yüklediği misyonu ifade etmiştir.

Mustafa Kemal Atatürk, Büyük Taarruz sonrası Bursa'da öğretmenlere seslenerek; milletimizi yetiştirmek için asıl olan eğitimde ilim ve fennin kendimize düstur yapmamız gerektiğini, eğitim programlarında akla, mantığa uymayan ananeleri terk etmemiz gerektiğini, milletçe ilerlememizin önündeki cehalet engelini ortadan kaldırmak için en mühim işin eğitim işleri olduğunu ve eğitimde bilimsel ilkelere uyulmasının önemini özellikle vurgulamıştır (Şengör, 2017:113). Atatürk özetle, bütün alanlarda olduğu gibi eğitimde de bilimin tek rehber edinilmesinin şart olduğunu vurgulamıştır.

Atatürk her fırsatta öğretmenlere vazifelerinin çok hayati olduğunu, onlardan yeni nesillere Cumhuriyet ilkelerini aşılama, aklın ve bilimin yol göstericiliğinde fikri hür vicdanı hür kuşaklar yetiştirmelerinin temel görevleri olduğunu sürekli hatırlatmıştır.

Atatürk, Türk halkının boş inançlardan ve akli olmayan geleneklerden kurtulması gerektiği, halkın çağdaş dünyayı tanıması için bu görevin öğretmenlere düştüğünü bu görevin de öğretmenlerce fedakâr bir şekilde yerine

getirildiğini 1922’de Bursa’da öğretmenlerle bir toplantısında şöyle ifade etmektedir: “Dünyanın her tarafında öğretmenler insan topluluğunun en özverili ve saygıdeğer unsurlarıdır” (Uluköse, 2008:47). Yine aynı toplantıda okulun, gençlere insanlığa saygıyı, millet ve memleket sevgisini, istiklalin onurunu öğretmesi gerektiğini, çocuklarımıza ve gençlerimize verilecek eğitimle milletine ve devletine düşman olan unsurlarla mücadele ruhu vermek olduğunu vurgulayarak eğitimden ve öğretmenlerden öncelikle vatan ve millet sevgisini öğretmelerini istemiştir.

Atatürk öğretmenleri bir milleti millet yapan en önemli unsur olarak niteler ve onları milletin kurtarıcısı olarak görür ve şöyle der:

“Milletleri kurtaranlar yalnız ve ancak muallimlerdir. Muallimden, mürebbiden mahrum bir millet henüz millet namını almak istidadını kesbetmemiştir. Ona al-elâde bir kütle denir, millet denemez. Bir kütle millet olabilmek için mutlaka mürebbilere, muallimlere muhtaçtır. Onlardır ki, bir heyeti içtimaiyeyi hakikî millet haline koyarlar. Bizim milletimiz elbette dünyanın takdiratına liyakat kesbetmiş bir heyeti içtimaiyedir. Fakat onu lââyık olduğu mertebeye şerefe isal edecek sizlersiniz. Millet, memleket, Cumhuriyet sizden yüksek hizmet intizarındadır. Siz faaliyete geçtikten sonradır ki âzami istidadı fiiliyata kalbedilmiş olacaktır” (Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, 2006: 363).

Atatürk eğitimdeki ikiliğin zararlarını görmüş eğitim-öğretimde birliğin sağlanması için Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile tüm eğitim kurumlarının bakanlığa bağlanmasını sağlamıştır. Cumhuriyet döneminde Osmanlı İmparatorluğu’ndan gelen ahlak anlayışını temele alarak yola devam etmek yerine, seküler değer algısının etkili olduğu yeni bir anlayışla yeni bir sürece girildiği görülmektedir. Bu anlayış eğitim, ticaret, hukuk vb. kısaca hayatın her alanında etkili olmuştur (Çoban, 2014:31).

Atatürk’ün eğitimle ilgili direktifleri şöyle sıralanabilir:

-Gelecek nesiller Türkiye’nin bağımsızlığını koruyacak, Cumhuriyeti koruyup yükseltecek biçimde yetiştirmelidir. 1924 de Atatürk Muallimler Kongresi’nde “Arkadaşlar, yeni Türkiye’nin birkaç seneye sığdırdığı askerî, siyasî, idarî, inkılâbat sizin, muhterem muallimler, sizin içtimai ve fikrî inkılâptaki muvaffakiyetinizle teyit olunacaktır. Hiçbir zaman hatırlarınızdan çıkmasın ki Cumhuriyet sizden fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür

nesiller ister!” diyerek eğitimden ve öğretmenlerden beklentilerini sıralamıştır (Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, 2006: 330).

-Eğitim milli olmalıdır. Milletin gelişmesine mani olacak dogmalar ve yabancı etkiler eğitimden temizlenmelidir. Eğitimin dili, yöntemi, araçları da milli olmalıdır. (Uluköse, 2008:61). Eğitimde zaman zaman yabancı uzmanlardan ve yabancı ülkelere gönderilen yerli uzmanlardan yararlanılsa da eğitimin dilinin, yönteminin milli olması gerektiği anlayışı genel olarak hâkimdir.

-Eğitim bilime dayanmalı ve laik olmalıdır. Atatürk’ün özellikle eğitim alanında en yakın çalışma arkadaşlarından İsmail Hakkı Baltacıoğlu laik eğitimle ilgili olarak “*Din sosyal bir kurumdur ve yaşamaktadır. Fakat devlet onu okullarda öğretmeye mecbur değildir. Devlet terbiyesinin karakteri ancak milli olabilir. İnkılâp, milli eğitim kurumlarını laikleştirmelidir. Softalık ve bağınazlık ağacının kökleri sökülüp atılmalıdır”*. (Tülay, 2010:21; Uluköse, 2008:49) diyerek hem dini sosyal bir kurum olarak gördüğünü ifade etmekte hem de devletin din eğitimi okullarda vermemesi gerektiğini savunmaktadır. Bu anlayış yıllarca dini eğitim ihtiyacının sağlıklı ve devlet kontrolü altında karşılanmasını engellemiş, dini cemaatlerin yer altına inmelerine ve bu cemaatlerin fırsat bulduklarında daha güçlü ve kontrolsüz bir şekilde ortaya çıkmalarına neden olmuştur.

-Eğitim yararlı, üretici ve başarılı insanlar yetiştirmelidir. Osmanlı’nın duraklama ve gerileme devirlerinde Türk gençlerinin en çok rağbet ettikleri meslekler memuriyet ve din görevliliği olmuştur. Bu durumda ticaret, sanayi ve iş dünyası Rum, Ermeni, Yahudi vb. yabancıların eline geçiyordu. İşte Atatürk ülkemizin gerilemesine neden olan memurluğa aşırı düşkünlüğü ortadan kaldırmaya çalışmış, yeni ve aktif insan tipinin yetiştirilmesini hedef göstermiştir. Ona göre bilgi bir süs, zevk ya da baskı aracı değil, hayatta başarıyı sağlayan, kullanılabilir bir araç olmalı, her öğretim düzeyinde, iktisadi hayatta etkili olacak uygulamalı bilgiler kazandırılmalıdır (Akyüz 2016:338-340).

4. KAZIM NAMİ (DURU) VE ‘MUALLİMİN MESLEK AHLAKI’ ADLI ESERİNİN İNCELENMESİ

Cumhuriyet döneminin eğitim alanındaki önemli aktörlerinden Kazım Nami, 1876 yılında İstanbul’da doğmuş olup aslen asker kökenli olmakla beraber hem Osmanlı hem Cumhuriyet

Dönemi önemli eğitimcileridir (Temizyürek ve Dinçer, 2014:174). Osmanlı Devletinde ilk ana sınıfını açan ve okul öncesi eğitim çalışmaları ve uygulamalarıyla öncü bir isim olan Nami; okul açmak, öğretmen yetiştirmek, program geliştirmek, öğretmenler için kılavuz kitap hazırlamak gibi okul öncesi eğitimi bütün yönleriyle kapsayıcı çalışmalara imza atmıştır (Gurbetoğlu ve Atlı, 2014:225). Fransız eğitimcilerden etkilenen Nami, eğitim ve öğretimin birbirinden ayrılmaması gerektiğini belirterek, okulların çocukları hayata hazırlayacak nitelikte olması gerektiğini söylemiştir. Nami; çeşitli okullarda öğretmenlik, yöneticilik, müfettişlik ve bakanlık teşkilatında genel müdürlük görevlerinde bulunmuştur. Talim Terbiye Kurulu üyeliği ve 5. ve 6. dönem TBMM’de milletvekilliği görevini yürüten, ömrünün büyük kısmını eğitime vakfetmiş olan Nami 1967 yılında İstanbul’da vefat etmiştir (Özbay, 2012:147).

I.Dünya savaşı sürecinde endüstriyel ilişkilerin ortaya çıkardığı göç dalgası ve ahlaki zafiyete yol açan değişim ruhu sonucunda ortaya çıkan bu asrın büyük değişim ruhu gibi etkenlerin toplumlarda ahlaki zafiyete yol açması ve bunun sonucunda, sosyal alandaki istikrarsızlaşmalarla beraber değer kavramının önemini artırmıştır (Nami, 1925:3). Değer eğitiminde okullar ve dolayısıyla öğretmenler önemli bir yer tutmaktadır. Değer eğitiminde aile, akran grupları gibi mikro çevre kurumlarının ve medya, siyaset vb. gibi makro etkenler gibi toplumun tüm kesimlerinin etkisi vardır. Değer eğitiminde toplumda herkesin üzerinde uzlaştığı tek tip bir değer anlayışı olması mümkün olmadığı için bu konularda farklı bakış açıları ve hatta çatışmalar yaşanmaktadır (Özmen ve Ünal, 2018:131). İşte bu tartışmalar nedeniyle öğrencilere hangi değerlerin aktarılacağı hangilerinin aktarılmayacağı bunların aktarılmasında kullanılacak yol ve yöntemler önemli olmakla birlikte esas görev bu değerleri aktaracak olan öğretmenlerin bilgi ve becerilerine kalmaktadır.

Nami, özellikle ilkokulun temel amacının ahlaki insan yetiştirmek olduğunu şöyle ifade etmektedir. “Eski muharrirlerimiz, ‘Mektep bir meksep edeptir’ derlerdi, bugünkü Türkçe ile bu ‘Mektep içinde edep kazanılan yerdir’ demek olur. Edep kelimesinin ahlak demek olduğunu söylemeye lüzum var mı? Bizde edep, haya kelimeleri hemen hemen ahlak manasına gelir” (Nami, 1925:82) diyerek okulların, dolayısıyla öğretmenlerin esas

görevlerinin ahlaklı bireyler yetiştirmek olduğunu vurgulamıştır.

Kazım Nami Cumhuriyetin kurucu kadroları gibi öğretmene yeni bir ulus yaratmada çok önemli görevler yüklemiştir. O, öğretmenin önemini anlatırken şöyle der; “*Muallim bir tacir değildir; bir işçi değildir; bir bakıma memur bile değildir. Muallim bir soy yaratıcısıdır; bundan ötürü vazifesi çok ağır, mesuliyeti çok geniştir. Bu vazife, bu mesuliyet, ardi arkası kesilmi(e)yen, ömrünün sonuna kadar varan bir çalışma bir didinme ister*” (1934:2). Nami bu ifadeleriyle öğretmenin yeni nesillerin yaratılmasında çok ama çok önemli bir rolünün olduğunu ve bu mesuliyetin ömür boyu devam eden bir görev olduğunu savunmaktadır.

Nami, medeni ülkelerde ahlak eğitimine çok önem verildiğini ancak özellikle I. Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan korkunç neticelerin bu konuda daha ciddi çalışmalar yapılması gerekliliğini ortaya koyduğunu ifade eder (1925:3). Bu ahlak eğitiminin en önemli aktörleri olarak öğretmenleri işaret eden yazar, öğretmenlerin mesleklerini icra etmeleri sırasında dikkat edecekleri meslek ahlakı ilkelerinin belirlenmesini ve öğretmenlerin bunlara uyması gerektiğini her fırsatta vurgulamaktadır.

Kazım Nami, “Muallimin Meslek Ahlakı” (1934:3) eserini yazma gerekçesini anlatırken her mesleğin olduğu gibi öğretmenliğin de bir ahlakı olduğunu belirtir. Bir öğretmen “Ben vaktinde okula geliyorum, dersimi veriyorum, aldığım para yaptığım işin karşılığı bile değil, bundan dolayı daha fazlasını yapamam” derse O, öğretmenliği sevmemiş, benimsememiş, anlamamış demektir. Onda öğretmenlik şuuru, vicdanı yoktur. Öğretmen, mesleğini bir geçim yolu olarak gören kişi değildir. Eğer böyle düşünüyorsa ona öğretmen değil asalak demek daha doğru olur. Elbette öğretmen de geçinecektir. Ancak onun aldığı maaş yaptığı işin karşılığı değil sadece geçiminin bir aracıdır. Çünkü öğretmenin işi o kadar değerlidir ki hiçbir ücretle ölçülemez, hiçbir menfaatle, çıkarla karşılaştırılmaz. İşte, öğretmenin ahlakının bu açıdan ele alınırsa ancak doğru yerlere varılabileceğini ifade eder.

Kazım Nami, bir öğretmende mutlaka bulunması gereken hasletler olarak; hasbilik, sabır, neşe, hassasiyet, vukuf ve nefisinden bile feragat etmek olarak sıralar. Ona göre eğitim ve öğretim için ilgi ve sevgi şarttır. Öğretmen işini, bilgi edinmeyi, çocuğu sevmelidir. Bunlar olmazsa öğretmenlik çekilmez olacaktır. Öğretmen sadece öğretim yapan

kişi değildir. Aynı zamanda eğiten kişidir, onun asıl işi terbiye eğitimidir. Öğretmen çocuğun ruhuna ve okuttuğu derslerin içeriğine son derece vakıf olmalıdır (Özbay, 2017:153).

Kazım Nami'nin öğretmenlik meslek ahlakı ile ilgili ifade ettiği ilkeleri dört ana başlıkta sıralayabiliriz: (1934:10-160)

4.1. Eğitim Mesleğine, Okul Yönetimine ve Toplumla Yönelik İlkeler

-Öğretmen, mesleki bilgisinin yanında genel kültürünü sürekli artırmaya çalışmalı, sürekli okumalı, kendini geliştirmelidir. Günlük en az bir gazete okumalı, edebi, toplumsal içerikli bir dergiyi ve alanıyla ilgili kitapları, dergileri sürekli takip etmelidir.

-Öğretmen mesleki vicdana sahip olmalıdır. Mesleki vicdanın temelleri; varılacak gayeyi, bu yolda kullanılacak araçları dosdoğru görmek, elinden geldiğince işini yapmakta gayret göstermek, bıkkınlığa karşı koymak, mesleğini nefisinden üstün tutmak, bütün gücüyle kendini mesleğini vermek, menfaatlerini düşünmeyerek mesleğini sevmektir. Kendisine yetiştirilmek üzere verilen çocukların geleceğin büyükleri olacağı şuuruyla onları vatana, millete faydalı bireyler olarak yetiştirmesi gerektiğinin bilincinde olmalıdır.

-Çocuk üzerindeki kötü izlerin kaldırılması, yanlış, eksik, bilgilerin, davranışların değiştirilmesi yeni bir şeyler öğretmekten çok daha zordur. Bu kötü ve yanlış bilgilerini hiçbir zaman düzeltme fırsatı bulamayan bir çocuk yetişkin olacak ve bir ömür boyu topluma yeni sorunlar yaratacak bireylerin yetişmesine de neden olacaktır. Buna da öğretmenliği sadece geçim için yapanlar sebep olmaktadır. Bu nedenle öğretmen işini sevmeli ve çocuklara iyi örnek olmalıdır.

-Öğretmen vaktini çok iyi planlamalı, zamanını çok etkin ve verimli kullanmalıdır. Vicdanlı bir öğretmen hastalık ve diğer nedenlerle kendine verilen izin haklarını istismar etmemelidir. Öğretmen ne olursa olsun vazifesini düzenli olarak yapabilmek için uydurma mazeretlere başvurma yoluna asla başvurmamalıdır.

-Öğretmen, tertipli düzenli, temiz olmalıdır. Öğretmen işini metanetle, kendinden emin bir şekilde yapmalıdır. Öğretmen ayrıca gittiği yerin gelenek ve göreneklerine saygılı olmalı, halkın

inançlarına uygun bir şekilde davranmalı, halkla çatışmadan, zıtlasmadan uyum içerisinde görevini yerine getirmelidir (Nami, 1934:10-25).

-Öğretmenlerin sorumlulukları sadece okulda öğrencilere eğitim vermekle bitmiş olamaz. Öğretmenler halkın eğitilmesinde de sorumluluklarını yerine getirmelidirler. Halkın eğitimi için de açılan Millet Mekteplerinde öğretmenlerin canla başla görev yaptığını birçok zorluğa rağmen bu konuda istekli olduklarını ve bunun ne kadar manevi haz vereceğini ifade eden Nami şöyle der; "Bütün gün mektepte talebe ile uğraştıktan sonra okuma yazma bilmeyenleri yetiştirmeye çalışmanın güçlüğünü itiraf ederiz; fakat vazifenin bu güçlüğünden daha yüksek, insanı bir değeri bir zevki vardır. Bir körün gözünü açmak ne ise, bir ümmiyi okutmak da odur, belki ondan daha şerefli bir şeydir. Bilmi(e)yenlere bilgi vermek kadar iyilik olamaz. İnsanların (fikirlerini açmak, batıldan korumak, onlara yurdunu sevdirmek, insanlığı öğretmek, en büyük iyiliktir. Bu en büyük müriüvet eseridir" (1934:126).

-Millet Mekteplerinde okuma yazmanın yanı sıra vatandaşlık görevleri, yurtseverlik, millet sevgisi gibi bilgiler de verilmesi gerektiğini ifade eder. Esrarın, kumarın sıhate ve aile hayatına ne tür zararlar vereceğinin, kaçakçılığın memleket ve devlet hazinesine ne tür zararlar vereceğinin milletin anlayacağı şekilde anlatılmasının faydalı olacağını ifade eden Nami (1934:128) eğitimden ve öğretmenlerden ekonomik alanda da toplumun gelişimine katkıda bulunmalarını istemektedir.

-Öğretmenler, çocukların velileriyle okul arasındaki iletişimi kuvvetlendirmek için okulda bir Okul Aile Birliği kurmalı, bu heyet okulun araç gereç vb ihtiyaçlarının yanında yardıma ihtiyacı olan çocuklara yardım etme vb. görevleri yerine getirmelidir. Öğretmenler, ayrıca Kızılay'a üye olmalı ve çocukları da gönüllü olarak bu tür kurumlarda çalışmaya teşvik etmelidir (Nami, 1934:133).

-Öğretmenler yaz kamplarında şefkatle çocukların ahlaken yetişmelerini sağlamalı, tabiatla baş başa ortamda derslerde verilemeyecek şeylerin verilmesi için bir fırsat olarak görmelidir. Bu kamplar çocukların birbirleriyle kaynaşmanın yanı sıra toplu yaşamın kurallarını benimsemeleri, topluluk bilincine sahip olmaları ve askeri hayata da bir hazırlanmaları açısından önemlidir (Nami, 1934:142). O, izcilik faaliyetlerinin çocukların ahlaken yetişmelerinde çok önemli olduğunu

söylemekte ve her fırsatta bundan yararlanılmasını tavsiye etmektedir.

-Erkek öğretmenler; şapka, ceket, pantolon, yelek, yakalı ve kravatlı gömlek, bayan öğretmenler de temiz kibar bir bluz, iyi ve sade biçilmiş bir etekle görevlerini yerine getirmelidir. Düğmesi kopmuş, bir tarafı sökülmüş, yırtık pırtık bir elbise öğretmene yakışmaz. Öğrenciler öğretmenlerini örnek alacağı için öğretmenlerin kılık kıyafetine, temizliğine çok dikkat etmelidir. “Kadın muallimlerin kıyafeti temiz ve sade olmalı, şık olacağı diye köylülere gülünç olmamalı, onların dedikodusuna ve kıskançlığına meydan vermemelidir. Belli olmayacak hafif bir pudra olabilir, amma yanaklarını, dudaklarını allıkla boyayan, tırnaklarını boyalı manikürleyen, gözlerinin sürmesini eksik etmeyen, giyinişinde hoppalık gösteren bir muallime hanım vazifesine karşı liyakatsızlık etmiş olur” (Nami, 1934:147). Kılık kıyafette ne lakayt ve laubali olunması ne de ciddiyeti aşan aşırı derecede süslü ve gösterişli kıyafetler giyilmemesi gerektiğini ifade eder. Öğretmenin vakarına yakışır, yanlış anlamalara meydan vermeyen, temiz, sade bir kıyafetle görevini ifa etmesi tavsiye edilmektedir.

-Öğretmenlerin sokakta ıslık çalması, uluorta bağıra bağıra şarkı, türkü söylemesi, bayan bir öğretmenin sınıfta ayaklarını uzatarak iskemlede oturması vs. terbiye sınırlarının dışına çıkan davranışlardır. Yapmacık, ifrata varan bir şiveyle konuşmak bir öğretmene asla yakışan bir davranış değildir. Öğretmenler konuşurken yabancı, anlaşılmaz, süslü kelimeler yerine karşısındakinin anlayacağı şekilde açık, anlaşılır bir dil kullanılmalıdır. Halkın anlayacağı şekilde konuşacağı diye argo ve küfürlü kelimeler kullanmamalıdır. Böylece hem öğrenciler için hem veliler için iyi bir örnek olunmuş olacaktır. Öğretmen ne çok kendini beğenen, kibirli bir davranışta olmalı ne de laubali olmalıdır. Öğretmen sakın, mutedil, kabalıktan uzak, fakat ciddi bir tavırla hareket etmelidir (Nami, 1934:147).

-Öğretmenler ben istediğimi yapmakta özgürüm dememeli, kendisini bağlayan kanuni ve özellikle ahlaki ilkelere uygun davranmalıdır. Öğretmenin en önemli görevlerinden biri hiç şüphesiz öğrenciye ve topluma karşı ahlak eğitimi vermek olduğu için “ele verir talkını, kendi yutar salkımı” durumuna düşmemeli, yaptıkları ile söyledikleri çelişmemelidir. Örnek “İçki yasak değildir. Fakat muallim içki içmeyeğe, sarhoşluğu bırakınız, halk arasında çakırkeçif bile görünmemeğe mecburdur.

Genç muallim yalnızlık hayatında kendini içkiye kaptırmak muhatarasındadır. Bazı gençlerle arkadaş oldu mu, onlarla eğlenelere, düğünlere gitmeğe, orada içmeye alışır, kendini bilmiyecek (bilmeyecek) hale geldi mi vakarını ve şerefini kaybeder” (Nami, 1934:151)

-Öğretmen için tehlikelerden biri de iskambil, tavla, domino gibi kumar oyunlarıdır. Tavla başından kalkamadığı için dersini kaçırın öğretmenler olmuştur. Hele bir de bu oyunlar kazanç amacıyla oynanırsa iş o zaman daha tehlikeli bir boyut olur. Çünkü kumar insanın elinden yiyeceğini, içeceğini almakla kalmaz, sonunda namusuna ve canına bile mal olabilir. Bu nedenle öğretmen, vakarına uymayan içki kumar gibi alışkanlıklardan uzak durmalıdır.

-Erkek öğretmenler genç kızlara, kadınlara kötü gözle bakmamalı, onlara sarkıntılık etmemelidir. Bayan öğretmenlerde gençlere karşı şuh davranmamalı, ahlakına ve mesleğine söz getirebilecek her türlü davranıştan uzak durmalıdır. Bekâr erkek öğretmenin evine kadın, kadın bekâr öğretmenin evine erkek misafir kabul etmesi pek uygun değildir. Öğretmenlerin evleri şereflerine uygun olmalı, evlerinde içkili, danslı, kumarlı eğlenceler yapmaktan kaçınmalıdır. Öğretmen için evlenme çok önemlidir. Bu konuda ince eleyip sık dokumalı, kendine, mesleğine yakışır kişilerle evlenmelidir (Nami, 1934:152).

-Öğretmenler okulun hademesini şahsi işlerinde kullanmamalıdır. Eğer kullanacaksa makul bir ücretle ancak kullanabilir. Öğretmen bir şeye inanmak veya inanmamak hakkına sahiptir. Ama laik bir tavırla işine ve halkla ilişkilerine inançlarını asla karıştırmamalıdır. Öğretmen halkla iletişimde bulunurken onun inançlarına, değerlerine, gelenek ve göreneklerine dikkat etmeli, onlarla alay etmemelidir. Batıl inançlarına ve yanlış davranışları karşısında ağıktan müdahale yerine yavaş yavaş anlayacağı şekilde anlatmalıdır. Vatandaşların sorunları arasında hakemlik gibi rollere soyunmamalı, kendisinden yardım talep edilmedikçe olaylara müdahale etmemelidir (Nami, 1994:153).

-Öğretmenler, peşin para ile alışveriş yapmalıdır. Veresiye alışveriş etmek, borçlanmak, haysiyetini, şerefini düşünen bir adam için çok tehlikelidir. Çok borçlanan öğretmen yavaş yavaş şerefinden, haysiyetinden kaybeder, sırası gelince vazifesini bile suistimal etmek zorunda kalabilir/kalır. Mevcut görev yerinde bile kalamaz hale gelebilir. Öğretmen

borçlanmak yerine para biriktirerek peşin para ile alışveriş yapması daha doğru olur. Borçlanmak bir iradesizlik eseridir. Öğretmen maaşının karşılayamayacağı alışverişlerden, borçlardan kaçınmalıdır (Nami, 1934:156).

-Öğretmenler bütün zamanını, enerjisini okula ve öğrenciye ayırmak zorunda olduğu için ticaret yapamaz, zanaatçılık edemezler. Parası olan bir öğretmen onu emin bir vasıta ile ticaretle vs. kullanabilir, fakat kendisi doğrudan ticaretle uğraşamaz. Bakkallık, terzi vs. yapamaz. Hem öğretmenlik sadece okulla sınırlı değildir. Ders dışında hazırlanacak dersler, bilgisini artırmak için okunacak kitaplar, çocukların bakılacak vazifeleri, ailelerle temas, köy kâtipliği vs. vardır. Tabii biraz dinlenmek için kendine de zaman ayırmalıdır. Bunları bırakıp okuldan çıkar çıkmaz dükkânına koşan bir öğretmen okuldaki görevlerini ihmal etmiş, öğretmenliğini suistimal etmiş olur. Ticaretle uğraşan bir öğretmen nüfuz ve vakarını da kaybeder. Çünkü müşteriye malı beğendirmek için dil dökmek, bin dereden su getirmek gerekir. Öğretmen buna kalkıştı mı öğrencisi ve velisi üzerindeki nüfuzunu ve saygınlığını kaybeder. Öğretmenin yine okulda çocuklara kitap, defter veya başka şeyler satması dedikodulara neden olacağı için uygun değildir. Öğretmen hiçbir kazanç için haysiyetini, şerefini kaybetmeyi göze almamalıdır. (Nami, 1934:158).

-Öğretmen, elbette düşüncelerinde özgürdür. Ancak öğretmen Cumhuriyet rejiminin direği olduğu için Türk Cumhuriyetinin dayandığı esaslara bağlı olmalı bunların aksi fikirler içine asla girmemelidir. Öğretmen beklenen siyasi faaliyet, yurdunun, milletinin ebedi varlığına temel olan bu esasları vecc ile, heyecanla telkin etmek olmalıdır. Özellikle M. Kemal'in Nutuk eserinden öğretmen yararlanarak memleketin ne tür badireler atlattığını, bağımsızlığını kazanmak için nasıl mücadele ettiğini öğrencilere ve tüm topluma anlatmalıdır (Nami, 1934:161).

-Öğretmenlerin siyasetle uğraşmaları mesleklerinin gereği olarak yasak edilmiştir. Ama bu yasaklanan siyaset, günlük siyasettir. Yoksa ülkenin yüksek menfaatine olan, anayasa ve yasalarda belirtilen milli siyaset, tasarruf, yerli malının kullanılması, milliyetçi bir gençliğin yetiştirilmesinde öğretmen elbette görevini yerine getirmelidir. Bunun dışında siyaset, sınıf, zümre, menfaat siyaseti öğretmen için kesinlikle yasaktır (Nami, 1934:163). Öğretmenlere günlük siyaset yasak olmakla birlikte Türkiye Cumhuriyetinin

temel ilkeleri olan altı ilkeyi öğrencilere ve velilere kazandırmak ülkenin ekonomik kalkınmasında tasarruf bilinci ve yerli malının kullanılmasını teşvik gibi görevler verilmiştir.

-Öğretmen, görevinin çokluğu ve zorluğu nedeniyle başka bir memuriyet yapamaz. Ancak Kızılay (Hilal-i Ahmer), Halkevi, Çocuk Esirgeme Kurumu (Himaye-i Etfal), hayvanları ve çevreyi koruma gibi cemiyetlere okullarındaki asli işlerini aksatmamak şartıyla üye olabilirler, başkan seçilebilirler. Özellikle Halkevlerinde öğretmenlerin görev almaları teşvik edilmiştir (Nami, 1934:164).

-Öğretmen, öğrenciyi vatani ve milli amaçlara sahip, dürüst ve faziletli bir vatandaş olarak yetiştirmek gayesiyle kıymetli ve faydalı eserlere teşvik etmek için kendisi de temiz ve faydalı eserleri okumalı öğrencilere doğru örnek olmalı, onların ilgisini çekmelidir. Özellikle her sınıfa, okula bu tür faydalı eserlerin olduğu kütüphanelerin kurulması için gayret edilmelidir. Öğrenciler için uygun olmayan ahlaki hisleri zayıflatacak, milli ve vatani hislere zarar verecek eserlerden uzak tutulmalı, öğrencilerin okuduğu eserler incelenmeli, zararlı eserlerden uzak tutulmalı, bu tür eserlerin neden zararlı olduğu anlayacakları şekilde hem kendilerine hem ailelerine anlatılmalıdır.

-Halka sadece okuma yazma öğretmek yeterli değildir. Halkın zihnini açmak, onu aydınlatmak gerekir. Ülkemizde her Türk, ne kadar asil ve yüksek bir millete mensup olduğunu, milletin dünya tarihinde nasıl yüksek bir yeri olduğunu, bugün nasıl bir idareyle yönetildiğini, bunun önceki yönetim şekillerinden ne kadar üstün olduğunu, bu günlere gelmek için ne ıstıraplar çektiğini, ne kadar fedakârlıklar yapıldığını, Cumhuriyeti korumanın ne kadar hayati bir öneme sahip olduğu hem öğrencilere hem halka öğretilmelidir. (Nami, 1934:187) O, Ülkemizin refah ve saadeti için her vatandaşa düşen görevlerin anlayacakları bir dille anlatılmasını ve bu sorumluluğun da öncelikle öğretmenlere ve aydınlara düştüğünü vurgulamaktadır.

-Geleceğin mimarı olacak çocuklarımız ne kadar iyi yetiştirilirse memleketin mukadderatı o kadar güçlü, bilgili, sıhhatli elemanlara bırakılmış olacaktır. Bu kadar okul, öğretmen okulu açmaktaki amaç elbette Türkün milli varlığını sonsuza kadar koruyacak vatandaşlar yetiştirmektir. Ayrıca sadece korumak da yetmeyecek onun yükseltilmesi ve en medeni denilen milletlerden

daha öne geçirilmesi de öğretmenlerin vazifelerinden biridir (Nami, 1934:194-198).

4.2. Öğrencilerle İlişkilerde İlkeler

-Öğretmen dersini her çocuğun bireysel olarak farklılıkları olabileceği düşüncesiyle her çocuğun anlayabileceği şekilde ve değişik yöntemlerle anlatmalıdır.

-Öğretmen çocuklara karşı adil ve eşit davranmalıdır. Çocuklar arasında hiçbir gerekçeyle ayırım yapmamalıdır.

-Öğretmen kılık-kiyafet ve davranışlarıyla hem öğrencilerine hem topluma karşı iyi bir örnek olmalıdır. Öğretmen kişiliğiyle iyi bir ahlaka sahip olmalı ve sonra da çocuklara ve topluma iyi ahlaki telkin etmelidir. Öğretmenler, çocukların ailelerinden kötü terbiyeyle geldiklerini söyleyerek sorumluluklarından kurtulamazlar (Nami, 1925:47).

-Öğretmen siyasi ve dini görüşlerini asla işine yansıtılmamalı, bu konuda taraflı davranışlar sergilemekten kesinlikle kaçınılmalıdır. Öğretmen din, mezhep, ideolojik görüş vb. inançlarını, fikirlerini kesinlikle eğitime özellikle de ahlaki eğitime karıştırmamalı ve laik bir ahlaki anlayışına sahip olmalıdır.

-Öğretmen öğrencilere karşı koşulsuz sevgi ile yaklaşmalı, onlara değer vermelidir. Öğretmen nasıl kendi çocuklarını seviyorsa kendisine emanet edilen çocukları da öyle sevmeli ve korumalıdır.

-Öğrenciler korkutularak değil sevgiyle, saygıyla eğitilmelidir. Çocuk öğretmenin önce ilmini sonra da hakperestliğini, adaletli oluşunu öfkesine hakim oluşunu görür ve sevdiğini hissederse o da öğretmenin sever. Bu sevgi çocuğu asla şımartmaz. İyi bir öğretmen sevmeye ile şımartma arasındaki çizgiyi ayırt etmelidir. Öğretmen ciddiyetini muhafaza ederek çocukları sevebilir. Zaten çocuk sevmeyen kişi öğretmen olamaz hatta okulda hizmetli olmasına bile kesinlikle izin verilmemelidir.

-İyi bir öğretmen çocuğun onurunu kırmaktan, kişiliğini zedelemekten kaçınılmalıdır. Dalga geçme, alay etme, küçük düşürme, lakap takma gibi davranışlardan kaçınılmalıdır. Öğretmen çocukları sevmeli ama bu sevgi disiplinli olmasına mani olmamalıdır.

-Öğrencilere hastalık ve engel durumlarına göre davranılmalı, hastalık durumlarında ev ziyaretleri, hastane ziyaretleri yapılmalıdır (Nami 1925:47-49).

-Çocuklara baskı ve şiddette dayalı bir eğitim anlayışının hiçbir fayda getirmez tam tersine böyle bir eğitim çocuklarda yalancılığa, duygularını saklamaya, kin gütme ve ikiyüzlülük gibi ahlaki noksanlıklara neden olur. Nami, sevgi ve şefkatle biraz serbestliğin ve kişiliklerine saygı duyulmasının çocukların ahlaki gelişimlerinde daha etkili olacağını ifade etmektedir (Özmen ve Ünal 2017:138).

-Öğretmenler, çocukları içki gibi zararlı alışkanlıklardan korumaya çalışmalı, bu tür zararlı alışkanlıklarla mücadele eden derneklerle, kurumlarla işbirliği içinde olmalı, kendileri de bu anlamda doğru örnek olmalıdırlar.

4.3. Eğitimcilerle İlişkilerde İlkeler

-Öğretmen meslektaşlarına karşı nazik olmalıdır. Diğer öğretmenler, veliler, öğrenciler ve meslektaşları hakkında olumsuz ifadeler kullanmaktan kaçınılmalıdır. Okulda ve çevrede okulla, öğretmenle ilgili bir dedikodu çarkının işlemesine asla izin verilmemelidir.

-Öğretmen meslektaşlarına karşı saygılı olmalı, doğru sözlü olmalı okula, eğitime ve öğretmenlik mesleğine zarar verebilecek şeyler bir öğretmenin hatası bile olsa dışarıya yansıtılmadan içerde çözümlenmelidir.

-İdareciler ve öğretmenler, hatalı olan meslektaşlarını onun izzeti nefsinin kırmadan uygun bir şekilde uyarmalı düzeltmesi için ona yardımcı olunmalıdır. Buna rağmen ilgili öğretilerde bir düzelme olmuyorsa, yasal yollara başvurulmalıdır (Nami, 1934:25-160).

4.4. Velilerle İlişkilerde İlkeler

-Öğretmen velilerinin özel hallerini, gizli hallerini öğrenmeye çalışmamalı, öğrendiği bilgileri uluorta açıklamamalıdır. Velilerle ilişkilerde vakarını korumalı, laubali olmamalıdır.

-Öğretmen yaşadığı yerin koşullarını, değerlerini, inançlarını bilmeli ve bunlara uygun davranmalıdır. Öğretmenin bir köşeye çekilip halkla kaynaşmaması çeşitli söylentilere neden olabilir. Öğretmen bu nedenle yanlış anlamalara

fırsat vermeyecek şekilde toplumla iletişim halinde olmalıdır.

-Velilere karşı eşit davranmalı, samimi olacağımla diye kendini küçük düşürecek davranışlardan kaçınmalıdır.

-Veliler okula gelmeye çekinebilirler, zamanları müsait olmayabilir onun için öğretmen onlara gitmeli, onlarla güvene dayalı bir iletişim kurulmalıdır.

-Öğretmenin aileyle konuşmasında amaç çocuğun iyiliği olmalı, çocukla ilgili doğru bilgiler verilmelidir. Bunlar; öğrencinin ders durumu, kabiliyetleri, ahlaki durumu hakkında kısa, açık ve net bilgiler olmalı, yanlış anlaşılacak ifadelerden sakınılmalıdır.

-Velilerin okul ve kendisiyle ilgili eleştirileri olduğunda nazikçe cevaplanmalı asla karşılıklı tartışmalara girilmemelidir.

-Veliye öğrencisi hakkında olumsuz bir durum iletecekse önce olumlu özellikleri iletmeli, sonra olumsuz davranışına geçilmelidir. Çocuk, ailesinin ve diğer öğrencilerin yanında azarlanmamalıdır.

-Öğretmenler, öğrencilerden ve velilerden hiçbir hediye kabul etmemelidir. Çünkü bu durum diğer öğrenci ve veliler arasında ayrımcılık yapıyor zannına neden olabilir. Bu da öğretmenin itibarına zarar verir. Velilerden gelen davetler zorunluluklar dışında reddedilmelidir (Nami, 1925:10-160).

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Nami, eğitim kademelerinin neredeyse tamamında aktif rol almasının bir sonucu olarak hademelerden öğrencilere, velilerden öğretmenlere kadar eğitim hayatında aktif olarak rol alan kimseler ve kurumlar ile ilişki kurmuş olması ve ahlaki olarak dikkate alınması gereken kapsamlı bir mesleki ideal profil çıkarmasına imkan sağlayacak tecrübeye, gözlemlere sahip olması nedeniyle tespitleri ve önerileri oldukça önemlidir.

Sonuç olarak Kazım Nami'nin eğitimle ilgili fikirlerinin Cumhuriyet dönemi bilim adamları, aydınları vs. gibi kurucu kadroların fikirleriyle benzer olduğu görülmektedir. Nami öğretmenlerin sadece okuma yazmayı öğretmekle görevlerinin bitmiş olamayacağını, okul dışında da halkın yetişmesinde, Cumhuriyet rejiminin altı temel ilkesinin vatandaşlara kazandırılmasında önemli

rolleri olduğunu düşünmektedir. Ayrıca O, ülkenin ekonomik olarak gelişmesi için üretici olmanın, yerli malı kullanmanın önemi gibi hemen hemen her konuda öğretmene görevler yüklemektedir. Öğretmenin bu görevleri aşkla, şevkle yapmasının gerekliliği üzerinde dururken, öğretmenlik mesleğinin çok şerefli bir meslek olduğunu her fırsatta özellikle vurgulamıştır. Bu fikirleriyle hayat ile bütünleşmiş eğitim anlayışını savunarak İsmail hakkı Tonguç ve Hasan Ali Yücel'in hayata geçirdiği Köy Enstitülerinin temellerini atan fikirler ile özdeş düşüncelere sahip olduğu görülmektedir.

Görüldüğü üzere çok detaylı bir şekilde öğretmenin kılık kıyafetinden, hal ve hareketlerine, konuşma üslubuna varıncaya kadar en ince detaylara kadar belirlenmeye çalışıldığı ve bunların talimatnamelere (yönetmeliklere) vs. girdiği görülmektedir. Eğitimin sadece okulla sınırlanmamasının gerekliliğinin yanında özellikle yaz kamplarıyla çocukların askeri nizamaya uygun yetiştirilmesine yönelik faaliyetlerin de düzenlenmesinin tavsiye edilmesi, eğitime ve öğretmenlere ülke savunması anlamında da (dönemin koşulları gereği) önemli görevler verildiğini göstermesi açısından önemlidir. Yine öğretmenlerin görevlerinin sadece okulla sınırlanmadığı, halkın eğitiminde, ekonomik kalkınma ile ilgili konularda vs. birçok alanda kendilerinden görevler beklendiği görülmektedir.

Cumhuriyetin kuruluş yıllarının etkisi ve yeni bir ulus devlet inşa etme çabalarıyla ilgili olsa gerek Nami, öğretmenlerin kılık-kıyafetinden hal ve hareketlerine varana kadar çok detaylı bir şekilde belirlemeye çalıştığı görülmektedir. Öğretmenlerin kendilerini sürekli gazete, dergi, alanıyla ilgili kitapları vb. okuyarak geliştirmeleri, borçlanmamaları, sürekli temiz, şık, düzenli vs. olmaları beklenmektedir. Oysa dönemin ekonomik koşulları gereği öğretmenlerin ekonomik gelirlerinin bu istenen, beklenen davranışları yerine getirmelerini pek mümkün kılmıyordu.

Nami'nin ve elbette dönemin yönetici kadrolarının genel anlayışının laik bir eğitim sistemi ortaya koymaya çalışması, öğretmenlerin de bu anlayışa uyum sağlamasını istememesi, beklemesi ve bu konuda yer yer katı uygulamalara gidilmesi de çeşitli sıkıntılara neden olmuştur. Yüzyılların birikimi olan inanç ve değerler sisteminden insanların birden köklü bir şekilde koparılmaya çalışılması yer yer dirençle karşılanmış bu durum doğal olarak eğitim camiasını da çeşitli şekillerde olumsuz etkilemiştir.

Öğretmenlerin mesleklerini icra etmeleri sırasında uymaları istenen, beklenen ifadelere baktığımızda ise; Öğrencilerle ilişkiler boyutunda ifade edilen ilkelerin günümüzde de geçerliliklerini korudukları görülmektedir. Öğrencilere iyi örnek olunması, adil davranılması, hiçbir nedenle ayrımcılık yapılmaması, her türlü şiddetten uzak durulması, sevgi ile yaklaşılması vb. ilkeler öğretmenlik meslek ahlakı ilkelerinin temellerini oluşturmaktadır. Öğretmenlerin meslektaşlarıyla ilişkilerinde dikkat etmeleri gereken ilkelerin de günümüzde halen geçerliliğini devam ettirdiğini görmekteyiz.

Öğretmenlerin velilerle ilişkilerinde özellikle hediye almama, ayrımcılık yapmama, veliler hakkında edinilen gizli bilgilerin muhafaza edilmesi, velilerin evlerinde ziyaret edilmesi, velilerle ilişkilerde üslubun korunması gibi konularda bahsedilen ilkelerin de neredeyse tamamının geçerliliklerini koruduklarına hatta bunların yasal düzenlemelere girmeye başladığını görmekteyiz.

Nami, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e devam eden tarih sürecinde ortaya koyduğu fikirleriyle, özellikle Cumhuriyetin ilk yıllarında devletin resmi politikalarının oluşturulmasında oldukça önemli katkıları olan aydınlardan biridir. Nami'nin eseri özelinde eğitim anlayışı incelendiğinde sonuç olarak, Tanzimatla başlayan ve değişik süreçlerden geçerek Cumhuriyete ulaşan modernleşme çalışmalarında Batı tarzı eğitim anlayışının ağırlığını eserinde görmek mümkündür. Nami, Türk kültürünün yerleşmesi için Batı değerlerinden farklı kültürümüze uygun önerilerle bir eğitim anlayışı ortaya koymuştur. Aynı zamanda çağdaş batı toplumlarının eğitim değerlerine de yer vererek eklektik bir eğitim sistemi öngörmüştür.

KAYNAKLAR

- Akarsu, F. (2017). Cumhuriyet Dönemi Eğitim Uygulamaları: Bir Özet Değerlendirme, <http://www.egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/download/5271/1434>
Erişim Tarihi: (12/10/2017).
- Akyüz, Y. (2016). Türk Eğitim Tarihi 29.Baskı, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Arslan, M. (2001). İş ve Meslek Ahlakı, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Çetin, K.ve Gülseren, Ö. (2017). Cumhuriyet Dönemi Eğitim Stratejileri, <http://dhgm.meb.gov.tr/yayinlar/dergiler/MilliEgitimDergisi/160/cetin-gulseren.htm>
E.T.:(18/10/2017).
- Çoban, M. (2014). Cumhuriyetin İlk Yılları, Ahlak Algısı ve Eğitimi (Kazım Nami'nin "Ahlakı Nasıl Telkin Etmeli" Kitabı Özelinde, KSÜ İlahiyat Dergisi, Sayı 24: 31-69.
- Erendil, M. (2017). Atatürk'ün Güvendiği Gençlik ve Eğitim, <http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-08/ataturkun-guvendigi-genclik-ve-egitim>
Erişim Tarihi: (12/10/2017).
- Gurbetoğlu, A. ve Atlı, S. (2014). Kazım Nami Duru'nun Okul Öncesi Eğitime Katkıları ve "Çocuk Bahçesi Rehberi" Adlı Eserinin İncelenmesi Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt 15, Sayı 1: 225-243.
- Hesapçıoğlu, M. (2009). Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Eğitim Politikası ve Felsefesi, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı:29: 121-138.
- Kalaycı, N. (2004). Cumhuriyet Döneminde İlköğretim, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Karataş, A. (2013). İlköğretim Öğretmen Adayları İçin Meslek Etiğinin Önemi, Marmara Üniversitesi Coğrafya Dergisi, Sayı:28: 304-318.
- Nami, K. (1925). Mekteplerde Ahlak Nasıl Telkin Edilmeli, İstanbul: Kanaat Kitabevi.
- Nami, K. (1934). Muallimin Meslek Ahlakı, İstanbul: Devlet Matbaası.

Özbay, M. (2012) Kazım Nami Duru'nun Tiran ve Berat'taki Eğitim Hizmetleri, Dil ve Edebiyat Sempozyumu:Türk ve Arnavut Kültüründe Ortak Yönler, Beder Üniversitesi, Tiran - Arnavutluk, Yayınlanmış Sempozyum Kitabı: 147-154.

Özden, B. A. (2017). Erken Cumhuriyet Döneminde Öğretmenlik Mesleği ve Öğretmen Kimliği,

www.kebikcedergi.org/kebikcec-dergisi-sayi-40.shtml

Erişim Tarihi: (18/10/2017).

Özmen, C. ve Ünal, F.(2017). Osmanlı İmparatorluğu ve Cumhuriyet Dönemi Eğitimcilerinden Kazım Nami'ye Göre Ahlak Eğitimi, Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt:25 No.1: 129-146.

Şengör, C. (2017). Hasan Ali Yücel ve Türk Aydınlanması III. Baskı, İstanbul: İş Bankası Yayınları.

Temizyürek, F. ve Dinçer, F.(2014). Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihinde Önemli Bir İsim: Kazım Nami Duru Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi, Yıl 10, Sayı 19: 173-193.

Tuğluolu, F. ve Tunç, T. (2017). 1926 İlkmeçtep Müfredatı ve Cumhuriyet Dönemi Eğitiminin Hedefleri,

<http://atam.gov.tr/sayi/-76-ilkmeçtep-mufredati-ve-cumhuriyet-donemi-egitiminin-ekonomik-hedefleri>

Erişim Tarihi: (12/10/2017).

Tülay, A. B.(2010). Atatürk'ün Eğitim Düşüncesi Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikaları Sempozyumu, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayını (Hazırlayan Murat Alper Parlak), Ankara: 19-33.

Türkdoğan, O. (1998). Ziya Gökalp Sosyolojisinin Temel İlkeleri, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.

Uçan, A. (2017). Türkiye'de Öğretmenlik Mesleğinin Tarihçesi, http://www.ogretmen.info/ogretmenlik_tarihce_.asp

Erişim Tarihi: (11/12/2017).

Uluköse, G., Hasan Ali Yücel, İstanbul: Kastaş Yayınevi.

-----, Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, (2006) Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Divan Yayıncılık.